

Новы Час

**АЛЕК ЦІВІНСКІ: «БЕЛАРУСКАЙ
ЭКАНОМІЦЫ НЕАБХОДНА
ЛІБЕРАЛІЗАВАЦЦА»**

Стар. 4

ВАЎКАВЫСКІ ВУЗЕЛ

2 сакавіка на прэс-канферэнцы міністр унутраных спраў Уладзімір Навумай паведаміў журналістам, што бліжэйшым часам Мікалаю Аўтуховічу, Юрью Ляўонаву і Уладзіміру Асіпенку могуць высунуць новыя абвінавачванні

Стар. 5

РЭЖЫМ НА ЭКСПАРТ

Кітайская мадэль можа стаць глабальнай. Нягледзячы на эканамічны крызіс, Кітай пачаў пашираць ідэйны ўплыў на краіны Трэцяга свету

Стар. 13

МАСТАК ПАВЕЛ ЮЖЫК: ШЛЯХ ДА СЯБЕ...

Стар. 14–15

ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

**Трэцясектарны
беларус**

Выклікі і магчымасці
грамадзянскай супольнасці
ў матэрыялах Вольгі Хвоін

8 сакавіка
*Вясна
Свято
Сонца
Надзея
Любоў
Каханне*

Любыя і дарагія!

Прыміце нашы шчырыя віншаванні са Святам Вясны!

І хай усё ў вашым жыцці адбудзеца менавіта так, як вы марылі, мройлі, хацелі і планавалі!

І хай з вамі заўсёды будуць усе родныя і блізкія вам людзі!

І хай для кожнай з вас прагучачь тыя слова, якія вы хацелі б пачуць!

І хай усё гэта будзе не адзін раз на год, а ўвесе час!

І хай увесе час для вас будзе заўсёды новым часам, з новым прысмакам новага шчасця!

КАМИЛКА.ORG

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

▼ НАВІНЫ РЭГІЁНАЎ

ЛІДА

Прадстаўнікі грамадскіх арганізацый Ліды і раёна адзначылі 145-годдзе з дня вынасуха смяротнага прысуду кіраўніку вызвольнага паўстання Кастусю Каліноўскаму.

Яны наведалі пахаванні паўстанцаў у вёсках Далекія і Альжова, пабывалі на магілах святара Адама Фалькоўскага — аднаго з кіраўнікоў супраціву на Лідчыне і Валеры Цыбульскай, якая пазбегла катавання і памерла праз семдзесят гадоў пасля паразы паўстання.

АСТРАВЕЦ

Зусім нядайна пабачыў свет першы нумар бюлетэні *«Астравецкі веснік»*.

Ён прысвечаны праблеме будаўніцтва АЭС у Астравецкім раёне і спробам мясцовай грамадскасці яму супрацістаяць. Нове выданне рэдагуе мясцовы дэмакратычны актыўіст Мікалай Уласевіч, а падрыхтавана яно было пры дапамозе Эдуарда Брокараў з Магілёўшчыны, які выдае «Горацкі выбар».

БРЭСТ

У Брэсце праходзіць кніжная выставка, прысвечаная Сусветнаму дню пісьменніка, які адзначаеца 3 сакавіка.

Экспазіцыя пад назвай «Саюзу пісьменнікаў Беларусі — 75» разгорнута ў абласной бібліятэцы імя М. Горкага. У першым раздзеле выставы прадстаўлены выданні пра творчасць беларускіх пісьменнікаў, а таксама кнігі, прысвечаныя гісторыі беларускай літаратуры, сучаснаму літаратурнаму працэсу і класічным творам Я. Купалы, Я. Коласа, В. Быкаў, І. Мележа, І. Шамякіна, А. Адамовіча. Другі раздзел выставы ўключае зборнікі твораў беларускіх пісьменнікаў — М. Багдановіча, А. Куляшова, М. Танка, Я. Янішчыц, Р. Барадуліна, Р. Баравіковай.

У межах Сусветнага дня пісьменніка таксама пройдзе презентация кнігі выкладчыка Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта Анатоля Гладышчука «Нямцэвіч. Сапраўдныя гісторыі», што нядайна пабачыла свет у выдавецтве «Літаратура і мастацтва».

ГЛЫБОКАЕ

У Глыбокім з ініцыятывы каталіцкага храма Святой Троіцы ў дні Вялікага посту праходзіць дабрачынная акцыя «Дзецы — дзецы».

325 лютага (Попельнай серады), калі ў каталікі пачаўся Вялікі пост, дзецы, якія наведаюць нядзельную школу пры храме, просіць адмовіца да цукерак, шакаладу і іншых кандытарскіх вырабаў на карысць выхаванцаў прытулку.

Кожную нядзелю пасля набажэнства ў касцёле маленёвія вернікі могуць пакласці ласункі ў спецыяльна ўстаноўлены кошык. Затым на свята Вялікадня гэтыя ласункі будуць перададзены выхаванцам дзіцячага прытулку ў вёсцы Станулі непадалёк ад райцэнтра.

ВІЗІТ

АДНОСНА ПАЗІТЫЎНАЯ СПРАВАЗДАЧА

Вольга ХВОІН

На працягу двух дзён Упаўнаважаны Федэральнага ўрада Германіі ў Федэральным міністэрстве замежных спраў па палітыцы ў галіне правоў чалавека і гуманітарнай дапамозе Гюнтэр Наоке і паслы па правах чалавека з Даніі, Фінляндыі і Нідэрландаў знаёміліся з сітуацыяй у галіне правоў і слабод чалавека ў Беларусі.

Упаўнаважаны Федэральнага ўрада Германіі і паслы правялі перамовы з першым намеснікам міністра ўнутраных спраў Кульяшовым, намеснікам міністра юстыцыі Бодакам і прадстаўнікамі Міністэрства замежных спраў. Акрамя таго, амбудсмены сустрэліся з прадстаўнікамі апазіцыі, праваабаронцамі, прадстаўнікамі недзяржаўнай прэсы — шэф-рэдактарам «Новага часу» Аляксеем Каралём, старшынёй Беларускай асацыяцыі журналістаў Жаннай Літвінай, галоўным рэдактарам «Народнай волі» Іосфам Сярэдзічам. Як паведаміла прэс-служба БАЖу, гасцей цікавілі ўмовы існавання недзяржаўнай прэсы пасля ўступлення ў сілу новага закона аб СМІ, упрыяўлених незалежных медіяў у

Беларусі ды іншыя аспекты працы сродкаў масавай інфармацыі.

Працоўны графік візітёраў быў вельмі шчыльны — адна сустрэча змяняла другую. Упаўнаважаны Германіі па палітыцы ў галіне правоў чалавека і гуманітарнай дапамозе Гюнтэр Наоке паведаміў, што падчас візіту прадстаўнікі дэлегацый «пачулі розныя меркаванні, што было важна, каб скласці ўласнае ўражанне». «Размова ідзе пра тое, каб ацаніць сітуацыю, на складзе якой змены, што адбыліся, насымэрч становішчыя, а не касметычныя, — адзначыў амбудсмен.

— Я хачу падкрэсліць, што мы з'яўляемся неафіцыйнай групай. У васмі з дванаццаці сямі дзяржаў ЕС існуе інстытут пасла па правах чалавека. Па завяршэнні візіту мы

► ДЫЯСПАРА

БЕЛАРУСЫ СВЕТУ ЗБЯРУЦДА НА З'ЕЗД

На 18–19 ліпеня 2009 года

у Мінску запланаваны

V'езд беларусаў свету,

паведаміла БелаПАН

намесніца старшыні рады

МГА «Згуртаванне беларусаў

свету «Бацькаўшчына» і

старшыня рабочай группы па

падрыхтоўцы форуму Ніна

Шыдлоўская.

таратура, мастацтва, друк і г.д.»; «Магчымасці ўзаемадзеяння метраполіі і дыяспары ў захаванні нацыянальнай ідэнтычнасці і культурнай спадчыны беларусаў»; «Супольная гістарычна-патріяцічныя памяць як аснова нацыянальнай еднасці беларусаў у свеце».

Як зазначыла Шыдлоўская, для падрыхтоўкі з'езда створаны арганізацыйны камітэт, у склад якога ўваішлі 88 прадстаўнікі з Беларусі і розных краін свету. Сустаршынімі аргкамітэта абраўніцы Радзім Гарэцкі, Аляксей Марачкін, Алена Макоўская з беларускага боку, Алег Рудакоў з Расіі і Вячка Станкевіч з ЗША. Сябры рады зацвердзілі план працы аргкамітэта і рабочай групы. У склад рабочай групы, якая будзе непасрэдна праводзіць падрыхтоўку з'езда, абрана 16 чалавек.

Паводле слоў старшыні рабочай групы, важнымі юрыдычнымі вынікамі пасяджэння з'яўляецца

зацвярджэнне нормаў прадстаўніцтва дэлегатаў на з'езд. Згодна з імі, на форум будзе вылуччана 459 дэлегатаў ад 30 краін, у тым ліку Беларусі. Сябры малой рады зацвердзілі бюджет з'езда і заслухалі інфармацыю пра пошуки памяшкання для правядзення сусветнага форуму. Як было зазначана, знейсці памяшканне ў Мінску вельмі складана.

Так, перад апошнім з'ездам, які праходзіў у ліпені 2005 года, арганізаторы шукали памяшканне на працягу месяца. «Нехта нам адмаяўляе, спасыльчыцца на ремонт, якія кіраўніцтва Рэспубліканскага палаца прафсаюзаў, нехта ўвогуле не дзе адказу», — сказала Шыдлоўская. Вось чаму, паводле яе слоў, сябры малой рады падрыхтоўкі гатуюцца ў выпадку перашкодаў з атрыманнем памяшкання ў сталіцы метраполіі.

З'ЕЗД

ПАЛІТЫЧНАЯ ІДЭЯ ДЛЯ ЎСІХ

Вольга ХВОІН

Партыя Беларуская хрысціянская дэмакратыя (БХД) правляла ўстаноўчы сход.

Адным з найбольш актыўных стваральнікаў партыі БХД з'яўляецца былы кіраўнік «Маладога Фронту» Павел Севярынец. Аргкамітэт па стварэнню партыі актыўна пачаў дзеяніць у 2005 годзе, за трох гадоў быў сформіраваны неабходны для регістрацыі спіс сябровых структур, распрацаваныя канцепцыя і праграма

партыі. Паводле статуту, метаю дзеянісці партыі БХД з'яўляецца пабудова незалежнай, заможнай, духоўна развітай, дэмакратычнай і прававой дзяржавы Рэспублікі Беларусь і дэмакратычнага грамадства на аснове хрысціянскіх каштоўнасцяў, патрыятызму, адказнасці, свабоды, сацыяльнай справядлівасці, салідарнасці.

Сябры аргкамітэта па стварэнню партыі перакананы, што іх гатовыя падтрымаць да 80 працэнтаў жыхароў Беларусі. Пакуль у спісе заснавальнікаў для Міністэрства юстыцыі — 1060 чалавек. На з'ездзе прысутнічала 206 дэлегатаў і калі трохсот гасцей.

Варта адзначыць, што сам з'езд праходзіў у святочнай атмасферы, у шэрагах хадэкаў панавала згода. Статутныя дакументы, звароты, склад кіраўнічых органаў быў прынятых хутка і фактычна аднадушна. Кіраўнікамі партыі былі абраўніцы сястры сустаршыні: Павел Севярынец, Аляксей Шэйн, Віталь Рымашэўскі, Георгій Дэмітрук. Кірующим органам партыі з'яўляецца Нацыянальная рада, у якую ўваходзяць 70 чалавек. Дзесяць месецоў уёй зарэгістраваныя для «vip-персан», сярод якіх чашвёра сустаршыні, пастар Энерест Сабіла, старшыня моладзей арганізацыі «Малады фронт» Зміцер Дашкевіч, былы паліт-

візень, кіраўнік грамадзянскага руху «Ініцыятыва» Андрэй Кім, адказны сакратар аргкамітэта па стварэнні БХД Дзяніс Садоўскі.

Госці з'езду — беларускія і палітыкі і прадстаўнікі хрысціянска-дэмакратычных партый Еўропы — у сваіх выступах адзначалі важнасць гістарычнага моманту, зычылі партыі плёну на палітычнай ніве і поспехаў у рэгістрацыі, што куды цяжкі, чым заваяваць сэрцы і розумы беларусаў. Сустаршыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька зрабіў сустаршыням арганізацыі падарунак — папку дэпутата Вяроўнага Савету 13-га склікання, як сімвал пераемнасці ўлады. Здзвів прысутных сваім выступамі старшыня «Маладога Фронту» Зміцер Дашкевіч. У прамове ён запытаўся ў хадэкаў, якія могуць супрацоўнічаць з Аб'яднанымі дэмакратычнымі сіламі, калі туды ўваходзіць Партия камуністаў Беларускай, бо «негамчыма сядзець на адной лаве з Богам і шайтанам». Пад апошнім Дашкевіч недвусенсочноў на ўзвазе камуністаў. Пасля лідэр МФ працы тавару ўрывак са Старога Запавету, у якім гаворыцца пра забарону міжнародных шлюбаў. Фактычна гэта быў адзін «гарачы» момент з'езду, астатніе праішло гладка, бы па пісанаму.

Фота Орыент

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ

Алег Цывінскі: «БЕЛАРУСКАЙ ЭКАНОМІЦЫ НЕАБХОДНА ЛІБЕРАЛІЗАВАЦЦА»

25 лютага Сусветны эканамічны форум у Давосе абвясціў спіс Маладых лідэраў планеты на 2009 год (Young Global Leaders—2009). Ужо традыцыйна ў такія спісы штогод уваходзяць да 100 самых выбітных эканамістай, палітыкай, навукоўцай, журналістай, актывістай НДА, творцаў у веку да 40 гадоў. Абраннікі аўтаматычна далучаюцца да Форуму сусветных лідэраў, заснаванага ў 2004 годзе кірауніком СЭФ Клаўсам Швабам. Крытэр выбару — професіялізм кандыдатаў у сваёй сферы, прызнанне іх аўтарытэта грамадскасцю, іх патэнцыйная здольнасць спрычыніцца да кшталтавання будучыні планеты. Груба кажучы, у Давосе ўзяліся гадаваць маладыя глобальныя эліты. Сёлета Маладым лідэрам планеты ўпершыню быў абрани грамадзянін Беларусі — выпускнік БДЭУ Алег Цывінскі, професар Ельскага ўніверсітэта (ЗША), выбітны спецыяліст па макраеканоміцы. Яшчэ да прызнання на СЭФ ён быў сусветна вядомы як навуковец — уладальнік прэстыжных прэмій, аўтар з высокім рэйтингам цытаванасці: яго працы друкуюцца ў вядучых эканамічных часопісах планеты. Ведаючы, наколькі неабыкавая для любога беларуса любая факты сусветнага прызнання суайчыннікаў, журналіст Марыя Мартысевіч вырашила крыху распытаць Алега пра яго шляхі да «такога жыцця».

— Алег, прыміце віншаванні з нагоды прэстыжнай прэміі. Ці была яна для вас нечаканасцю? Як вам — пачувацца «маладым глобальным лідэрам»?

— Дзякую. Зразумела, гэта была нечаканасць. Я ведаў, што намінаваны, але ж і ведаў, што атрымаць прэмію даволі складана. Выбар із сярод 5 тысяч кандыдатаў да 40 гадоў, а мне ўсяго 31, таму было нечакана, што міне абраці ўжо сёлета: сярдні век пераможцаў крыху вышэй — год 35–36. Атрымаць прэмію было вельмі прыемна, тым больш прыемна па прычыне, што я першы лаўрэат з Беларусі. Гэта вельмі добра для нашай краіны, бо мы мала прадстаўлены ў сусветнай эліце, у тым ліку і на СЭФ. Для міне гэта таксама прызнанне маіх поспехаў і ў акадэмічным плане, і павелічэнне майго аўтарытэту на сусветным узроўні, бо галоўныя крытэрыі выбару — значныя дасягненні і вялікі патэнцыял. З Кітаем, як правіла, абіраюць 5 чалавек, з Расіі — 3, з Украіны — 1, ЗША — 10–15 чалавек. З аднаго боку, прэстыжна, што міне абраці па квоте ЗША, дзе я працуў. У вялікіх краінах канкурэнцыя большая. Сярод іншых прадстаўнікоў Паўночнай Амерыкі ў 2009 годзе — акторка Джэсіка Біл, гулец у гольф Тайгер Вудс, фундатарка дабрачыннай арганізацыі, вынаходнік «Скайпу», уладальнік «Ютубу»... Але я — грамадзянін Рэспублікі Беларусь, таму гэта прэмія — і для Беларусі таксама.

Статус маладога лідэра дае права ўдзельнічаць у Форуме маладых лідэраў. Гэта дадатковая магчымасць камунікавання, магчымасць ствараць супольныя праекты, прасоўваць ідэі, а таксама знаёміцца з ідэямі тых, хто будзе адыхіраваць ролю ў розных сферах ужо праз некалькі гадоў. Калі цябе абіраюць, ты вырашаеш, ці хочаш быць актыўным сябрам супольнасці. Актыўных сябров на сёння — каля 300.

— У свой 31 год вы — без пе-рабольшання — «узыходзячая зорка» сусветнай эканомікі.

Людзі, што дасягнулі чагосьці ў жыцці і сталі знакамітыя ўжо ў 25–30 гадоў — сусветная тэнденцыя. Як вы думаеце, у чым прычына такога «амаладжэння лідэраў»?

— Я таму і абраў акадэмічную, навуковую дарогу, што ў гэтай галіне можна вельмі імкліва зрабіць кар'еру. Увогуле ж, у сучасным свеце парушыліся ўсе ієархіі: прызнанне тваіго поспеху ўжо не залежыць ад тваіх сувязяў, паходжання ці «выслугі гадоў»: толькі твае дасягненне як прафесіянала. Магчыма, мінавіта таму маладыя з новымі креатыўнымі ідэямі дасягаюць поспеху так хутка.

Што больш прыцягвае вас у вашай прафесійнай дзейнасці: даследчыцкі кампанент ці выкладчыцкі?

— Ельскі ўніверсітэт — гэта перадусім даследчыцкі цэнтр, задача якога — выпрацоўваць новыя рашэнні для актуальных працэсаў у свеце. Я тут ачольваю Праграму Макраеканамічных даследаванняў у Інстытуце Коўла, а выпадчыцкіх курсаў у мене не больш за два ў год. Навука для міне на першым месцы.

Вы і ваш сябар Міхаіл Голосаў былі ці не найлепшымі студэнтамі мінскага наргасу выпуску 1998 года. Пытанне нібыта з прадказальним адказам, але ўсё ж: чаму вы з'ехалі з Беларусі, не прыняўшы працаваў выкладаць на радзіме?

— Так, я паступіў у аспірантуру ў ЗША, Голосаў вучыўся ў Канадзе... Калі вы хочаце займацца эканомікай на сусветным узроўні, варта вучыцца гэтаму не ў нас, а ў іх. Беларуская, дый расійская эканамічная навука развітая даволі слаба. (У Расіі выключэнне — Расійская эканамічная школа, дзе рыхтуюць сапраўды моцных магістраў). Атрымліваць навуковую ступень па эканоміцы варта ў найлепшых універсітэтах Амерыкі. Нават у Еўропе сур'ёзна ўкладу ў развіццё эканамічнай навуки мала — усяго 2–3 салідныя цэнтры...

— Вы вучыліся ў БДЭУ, пасля — ва ўніверсітэце Мінесоты, працавалі ў Гарвардскім і Каліфорнійскім універсітэтах... У чым, на ваш погляд, розница паміж амерыканскай і беларускай эканамічнай адукаций?

— У амерыканскай сістэме ўпорробіцца на самастойнай працы. Професар на лекцыі задае тон, апісвае агульныя рэчы. Асноўная праца — па-за класам. У Беларусі на кожную лекцыйную гадзіну прыпадае адна гадзіна самастойнай працы. Калі ж я выкладаю ў амерыканскай ВНУ, на адну лекцыйную гадзіну прыпадае 8–9 гадзін самастойнай працы. Таму курс, на які ў беларускім універсітэце (напрыклад курс макраеканомікі ў наргасе) адводзіцца паўтары гады, у Ельскім ўніверсітэце праходзіцца за няпоўны семестр. Усё нашмат хутчэй. Пад другое, адно з самых галоўных адрозненняў: у амерыканскай культуры ніяма такіх паняццяў, як «шпаргалкі», «спісанні». Гэта фактычна адзінае, за што могуць адлічыць з універсітэта. Шпаргалка — аўтаматычная двойка, нават за адзінкаўве спісанні — выключэнне. Тут пашыраны культ самастойнай працы студэнтаў.

— Існуе перакананне, што постсавецкая адукация дае шырокія, энцыклапедычныя веды ў спецыяльнасці, у той час як амерыканская выхоўвае вузкага спецыяліста: выпускнік інстытута дранікаў няздольны стаць кандыдатам навук па стравах з бульбы...

— Насамрэч усё наадварот. Напрыклад, калі я паступаў у наргас, я паступаў на факультэт банкаўскай справы. Гэта значыць, у свае 16 год я мусіў абраць, чым буду займацца ў жыцці. У Амерыцы зусім інчай: калі студент паступае ва ўніверсітэт, ён паступае ва ўніверсітэт, а не на спецыяльнасць. Толькі на другім інават на трэцім курсе ён можа выбраць эканоміку, матэматыку і медыцыну. Сістэма найлепшых амерыканскіх ВНУ пабудаваная таім чынам: мы не ведаєм, што

будзе праз 20 год, але мы можам падрыхтаваць студэнтаў, каб з нашай базай ведаў яны самі навучыліся тым рэчам, якія з'явіцца год праз 20. Адукацыя строга непрафесійная. Мы рыхтуем усебакова адукаваных спецыялістаў.

— Вы — спецыяліст па макраеканамічнай палітыцы. Апошнім часам увага гэтай дысцыпліны засяроджана на рашэнні проблемы сусветнага крызісу. Ці не было ўручэнне вам прэміі звязана і з гэтым?

— Апошнім часам роля эканамістай у свеце ўвогуле значна павялічылася. У звычайні час, каб разумець эканоміку, дастаткова базавай адукациі ў межах універсітэцкай праграмы. Цяпер усё складаней. Каб нешта разумець у тым, што адбываецца, трэба мець адукацию на ўзоруні эканамічнай аспірантуры, інакш сусветныя працэсы не зразумець у прынцыпе.

— Шмат вашай аналітыкі прысвечана наступствам сусветнага крызісу ў Расіи. А ці сочыце вы за падзеямі ў Беларусі? Як вам так званая «беларуская мадэль эканомікі»?

— Вядома ж, сачу. У прынцыпе, розница паміж краінамі не вельмі вялікая: на Беларусь і Расію крызіс упłyвае, лічы, аднолькава. Беларуская мадэль... Ведаеце, мадэль эканомікі падвойсьць аднолькавая: што ў Чылі, што ў Расіи, што ў Беларусі. Беларусь у сусветным плане даволі багатая краіна. Мы ўсё разумеем, што эканамічны рост будзе запавольвацца: усе плады, што вісяць нізка, ужо знятые. Тому трэба будаваць больш лібералізаваную, адкрыту эканоміку. Так, Беларусь расла вельмі хутка — але з нізкага старту. Нядзўна, што рост Беларусі быў такі высокі. Але цяпер, калі плады эканамічнага росту сабраныя, будзе запавольванне росту. Крызіс б'е па ўсіх краінах. Траба дзейнічаць, каб працягнучы рост эканомікі.

— Як простая беларуская абывацелька, я чула, што ў Беларусі крызіс пачаўся паз-

ней — але і працягненца ён даўжэй. Наколькі гэта адпавядае праўдзе?

— Відаць, праўда. Прашэ выхаду з крызісу залежыць ад таго, наколькі ўвогуле лібералізаваная эканоміка. Эканамісты называюць гэта «працэс стваральнага разбурэння». У лібералізаванай эканоміцы сапраўды, некаторыя фірмы збанкрутуюць. Але найлепшыя застаюцца, адраджаюцца, растуць хутчэй. А эканоміка, менш развітая з гледзішча свабоднага рынку, уступае ў крызіс пазней, але выкараскае даўжэй. Мы бачым гэта на прыкладзе Японіі, якая страдала 10 гадоў эканамічнага росту, бо вырашила не праводзіць рэструктурызацыі эканомікі. Гэта было вялікі ўрок эканамічнай лібералізацыі. Калі ў беларускай эканомікі ёсць жаданне працягваць рост, ці хайці не дапусціць спаду, ёй, безумоўна, неабходна лібералізавацца. І ў рынку працы, і ў рынку капіталу ёсць запас эканамічнага росту, які можна вызваліць.

— *Можаце даць пару эксплюзіўных парадаў для маладых навукоўцяў-еканамістаў у Беларусі?*

— Траба інтэгравацца ў сусветную эліту: чытаць міжнародныя часопісы, старацца ездзіць на канферэнцыі. Эканоміка — глобальная навука, мы, беларусы, павінныя канкуруваць не на мясцовым узроўні. У нас добры патэнцыял, шмат таленавітых дзяўчат і хлопцаў, якія могуць нешта значыць у свеце: варта захацець ды прыкладці сур'ёзныя намаганні — і ўсё атрымаецца.

— *Форум маладых лідэраў пакліканы «кшталтаваць будучыню планеты». Якія вашы ідэі па кшталтаванні будучыні?*

— Будучыня планеты залежыць ад эканамічнага росту. За апошнія 20–30 гадоў свет змяніўся. Эканамічны рост у Кітai і Індый выцягнуў сотні мільёнаў людзей з галечы. Так што галоўная задача — забяспечыць эканамічны рост. Бягучы крызіс паказвае, наколькі важная для нас усіх эканоміка.

РЭПРЭСІ

ВАЎКАВЫСКІ ВУЗЕЛ

Вольга ХВОІН

2 сакавіка на прэс-канферэнцыі міністр унутраных спраў Уладзімір Навумай паведаміў журнالістам, што бліжэйшым часам Мікалаю Аўтуховічу, Юрью Ляўонаву і Уладзіміру Асіпенку могуць высунуць новыя абвінавачванні. «Ваўкаўскім прадпрымальнікам можа быць прад'ялена шэраг новых абвінавачванняў у сувязі з падрыхтоўкай цяжкіх і асабліва цяжкіх злачынстваў», — заявіў міністр. Ён адзначыў, што «гэтая справа не звязана з выбухам 4 ліпеня ў Мінску».

За развіццем падзеі у справе ваўкаўскіх вязняў сочыць, а таксама аказвае неабходную юрыдычную дапамогу сваякам былы следчы, праваабаронца Алег Волчак. Разам з ім мы прагледзелі дакументы па справе, якія знаходзяцца ў адкрытым доступе, а таксама пасправавалі знайсці тлумачэнне абвінавачванняў, якія многія лічаць абсурднымі.

Ужо былыя прадпрымальнікі Мікалай Аўтуховіч, Юрый Ляўонаў і Уладзімір Асіпенка былі арыштаваны 8 лютага ў Ваўкаўску. Затрыманням і вобушкамі кіравалі міліцэйскія чыны ў звязках з ад капітана да падпалкоўніка, удзельнічалі байцы спецыяльнага падраздзялення «Алмаз». У выніку былі канфіскаваны лісты прыватнай перапіскі, дакументы, дыскі, сістэмныя блокі камптараў, мабільныя тэлефоны, а таксама гаспадарчыя прылады і матэрыйялы — бляшаная банка з прыпоеем у Асіпенкі, скрутак меднага дроту даўжынёй 186 сантиметраў і пяць паліяўнічых патроноў (іх уладальнік раней меў дазвол на захоўванне і выкарыстанне паліяўнічай стрэльбы) у Аўтуховіча, канцэлярскім стэплерам і набор для пайкі ў Ляўонава.

Паралельна вобушку быў прадведзены ў афісе фірмы, дзе Аўтуховіч працаваў кіроўцам. У гаспадыні фірмы Людмілы Парэмскай канфіскавалі візітоўкі, лісты з прыватнай перапіскі, дыскі, сістэмныя блокі камптараў. 18 лютага Аўтуховічу, Ляўонаў і Асіпенку было прад'ялена абвінавачванне ў падпале дома былога начальніка Ваўкаўскага РАУС. Падпал быў здзейснены яшчэ ў 2005 годзе. Вінаватыя ў ім адываюць пакаранне. У час, калі разбрідалася справа аб падпале, імя Аўтуховіча фігуравала ў справах следства як мяркуемага падбухторшчыка. Але доказаў віны не было, і ўсе абвінавачванні было знятых.

Праваабаронца падзяліўся іншымі версіямі арышту. За два тыдні да арышту Мікалай Аўтуховіч, Юрый Ляўонаў і Уладзімір Асіпенкі пад Ваўкаўскім выском быў знойдзены гранатамёт. Ещэ інфармацыя, што

Даведка ад Алега Волчака:

Мікалай Аўтуховіч у 2006 годзе быў асуджаны на трох гады і шэсць месяцаў зняволення з канфіскацыяй маёmaci, а дырэктар фірмы «Ніка-транс» Юрый Ляўонаў — на трох гады і пяць месяцаў. Тады суд пастанавіў, што Аўтуховіч з дапамогай Ляўонава нібыта хуйляўся ад выплаты падаткаў, перавозу пасажыраў і багажа на аўтамабілях таксі, не разгіструючы камерцыйны фірмы і не маючы адпаведнай ліцензіі. Праваабаронцы лічылі, што справа была надуманая, і насырочная вязні былі пакараны за абарону правоў прадпрымальнікаў. У пачатку 2008 года мера пакарання была змененая на аблежаванне волі.

нават затрымалі некага Ларына, які быццам бы меў да збораў дачыненне і калісьці працаваў з Аўтуховічам. Магчыма, следчыя органы пачалі адпрацоўваць версію датычнасці да гэтага факту Аўтуховіча, але ніякіх вочных свідніц за гэты час не было. «У мяне ёсьць аргументы, якія падаюцца слушнымі і даказываюць, што віны арыштаваных асобаў у падпале ды іншай незаконнай дзеянасці няма, — гаворыць Алег Волчак. — Да «налёта» 8 лютага нікога з іх не выклікалі ў міліцыю, ніякіх прэтэнзій па гэтай справе не было. На 10 лютага было прызначанае судовае паседжанне, дзе павінна была разглядацца справа пра ўмоўна-датычнікавое вызваленне Аўтуховіча і Ляўонава».

«Дакументы пра ўмоўна-датычнікавое вызваленне рыхтуюцца загадзя, — удакладніе праваабаронца, — вывучаецца магчымая датычнасць асобаў да правапарушэнняў. Калі гэтага не было зроблена амаль да суда, значыць раашэнне пра абвінавачванне Аўтуховіча і Ляўонава паспешлівае. Да таго ж Мікалай Аўтуховіч, Юрый Ляўонаў і Уладзімір Асіпенка апошнім часам не падтрымлівалі блізкіх контактаваў, Асіпенка быў беспрацоўным, Ляўонаў і Аўтуховіч працавалі ў розных фірмах».

На днях стала вядома, што супрацоўнікі міліцыі дапыталі ў межах крымінальнай справы, заведзенай па факту спробы падпалу ўноччы на 7 лютага будынка Камітэту дзяржаўнага кантролю па Гродзенскай вобласці (невядомыя разбілі школу бутэлькай з ніякім сумесцем), грамадскага актывіста з Астраўца Івана Крука. Алег Волчак лічыць, што Аўтуховіч, Асіпенкі, Ляўонава таксама правяраюць на датычнасці да гэтай справы.

права сваякоў выступаць у якасці абаронцаў абвінавачваных на папярэднім этапе следства», — адзначае праваабаронца. Паводле яго слоў, да матэрыялаў справы не хоцуць дапускаць сваякоў, бо баяцца галоснасці. Звычайна адвакаты больш асцярожныя ў агучванні інфармацыі, бо не хоцуць стравіць ліченію на адвакацкую дзеянасць. Свякам жа баяцца няма чаго.

Алег Волчак ўпэўнены: «Калі бы былі законныя падставы, то следства ўжо дало бы ясныя тлумачэнні па справе». На мінульм тыдні Улаўнаважаны Федэральнага ўрада Германіі ў Федэральным міністэрстве замежных спраў па палітыцы ў галіне правоў чалавека і гуманітарнай дапамозе Гюнтэр Наоке пасля сустрэчы з прадстаўнікамі МУС Беларусі паведаміў, што яму так і не ўдалося атрымаць вычарпальных фактавых доказаў па справе Аўтуховіча, Ляўонава і Асіпенкі.

Юрист праваабарончага цэнтра «Вясна» Валянцін Стэфановіч паведаміў, што праваабаронцы пакуль устрымліваюцца ад прызнання справы Аўтуховіча, Ляўонава, Асіпенкі палітычна матываванай. Магчыма, такое рашэнне будзе прынятае пасля судовага працэсу. Юрист адзначыў, што пакуль занадта малая інфармацыя — як афіцыйная, так і неафіцыйная, — кабрабіць нейкіх высноваў.

«Абвінавачванне мае непалітычныя характар. У нас няма ясных аргументаў наконт таго, што справа заведзеная за палітычныя перакананні, — тлумачыць пазіцыю юриста. — Цяпер складаны перыяд, мы бачым, што заводзіцца шэраг крымінальных спраў на людзей, якія з'яўляюцца актывістамі грамадзянскай супольнасці. Але трэба быць абачлівымі, бо самае горшое, што можа быць, гэта калі дэвальвецца само паняцце палітвізня». Арганізацыя Amnesty International у сваіх ацэнках здаймае яшчэ больш жорсткую пазіцыю, і прызнае асобы вязненія толькі тады, калі чалавек пацярпіў за выкаванне сваіх перакананняў. Напрыклад, ніводны чалавек з «працэсу 14-ці» па леташнім спраўе аб мітынгах прадпры-

мальнікаў не быў прызнаны вязнем сумлення.

P.S. Акрамя Мікалая Аўтуховіча, Юрія Ляўонава, Уладзіміра Асіпенкі, пад крымінальным пераследам цяпер знаходзяцца фігуранты «справы 14-ці», якія летасць былі асуджаныя за ўдзел у актыўніцтве прадпрымальнікаў. Актыўіст грамадзянскай кампаніі «Еўрапейская Беларусь» Аляксандар Баразенка быў асуджаны да аблежавання волі тэрмінам на 1 год без накіравання ў выпраўленчую ўстанову, з 27 кастрычніка да 9 снежня 2008 года да суда ён знаходзіўся ў следчым ізаляторы часавага ўтырміння. Арыём Дубскі, Аляксей Бондар, Міхаіл Крываў, Міхаіл Пашкевіч, Аляксандар Стральцоў, Аляксандар Чарнышоў, Таццяна Цішкевіч, Міхаіл Субоч і Павел Вінаградаў былі асуджаныя да аблежавання волі на 2 гады без накіравання ў адмысловыя ўстановы для адбыця тэрміна.

Максім Дашук як непаўнагоддні атрымаў паўтара гады аблежавання волі. Усе гэтыя асобы фактычна знаходзяцца пад хуткім арыштам і за любое парушэнне могуць быць прыцягнутыя да крымінальнай адказнасці — пазбаўлення волі.

Уэсно прад'ялена абвінавачванне па артыкуле 415 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь за ўхіленне ад адбывання пакарання. Максім Дашук быў забіўсаваны пяць парушэнняў ім парадку адбывання пакарання. Максім сцвярджае, што ў сувязі са складанымі фінансовымі становішчамі у сям'і дапамагае маці на працы. Але калі чалавек, асуджаны да такога пакарання, не знаходзіцца ў вызначаны час дома, гэта падстава лічыць ухіленнем ад адбывання пакарання. Аналагічная крымінальная справа па артыкуле 415 Крымінальнага кодэкса заведзеная на Арыёма Дубскага. Цяпер ён знаходзіцца ў СІЗА.

Таццяна Цішкевіч навучаецца ў Польшчы, а калі вернется ў Беларусь, то міліцыя мае падставы яе арыштаваць за парушэнне вышэйназначенага артыкулу Крымінальнага кодэкса. Пакаранне прадугледжвае ад шасці месецоў да трах гадоў турмы.

Фармальна, Дашука, Дубскага, Цішкевіч можна прыцягнуць да адказнасці. Але паўстае пытанне: наколькі справядлівым і аргументаваным быў прысуд за ўдзел у актыўніцтве прадпрымальнікаў? І калі ён выклікае сумневы, то з этычнага боку паўстае пытанне мэтазгоднасці выканання ўмоў рашэння суда.

ЗАЯВА КААРДЫНАЦЫЙНай РАДЫ ІНДЫВІДУАЛЬНЫХ ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ БЕЛАРУСІ

18 лютага 2009 года лідэрам прадпрымальніцкага руху М. Аўтуховічу, Ю. Ляўонаву, У. Асіпенку было прад'ялена абвінавачванне па артыкуле 218 Крымінальнага кодэкса, іх пакінулі за кратамі. Зусім нядыўна мы радаваліся вызваленню палітвізняў, у тым ліку выхаду на волю нашых калегаў-прадпрымальнікаў Мікалая Аўтуховіча і Юрія Ляўонава. Толькі павагу маглі выклікаць мужнасць, адказнасць, прынцыпавасць гэтых людзей, якія, нягледзячы на цікі сілавых структураў, занялі актыўную грамадскую пазіцыю ў абарону незалежнасці і дэмакратыі ў Беларусі.

Нашы ваўкаўскія калегі дапамагалі наладжваць прапруды Каардынацыйнай рады індывідуальных прадпрымальнікаў, адным з лідэраў якой з'яўляецца Мікалай Аўтуховіч. Мы добра ведаєм М. Аўтуховіча, Ю. Ляўонава, У. Асіпенку па сумес-

най дзеянасці ў абарону правоў прадпрымальнікаў і адказна зяяўляем, што іх пераслед носіць не крымінальны, а палітычны характар. Мы выказываем абурэнне пераследам уладамі нашых калег. Мы салідарныя з Мікалаем, Юріем і Уладзімерам і іх сем'ямі. Не разумеем безадказнасці ўладаў, якія дапусцілі з'яўленне новых палітвізняў, цудоўна разумеючы, што гэта можа прывесці да далейшай ізаляцыі Беларусі і пагаршэння адносін з міжнароднай супольнасцю.

Сённяшні рэжым зноў узяў закладнікаў дзеля застравшвання беларускага грамадства. Мы патрабуем неадкладнага вызвалення М. Аўтуховіча, Ю. Ляўонава, У. Асіпенку па спыненні прапруды іншых людзей добрых волі зрабіць усе магчымае, каб дамагчыся вызвалення палітвізняў.

ГЕАПАЛІТЫКА

РЭЖЫМ НА ЭКСПАРТ

Алег НОВІКАЎ

Кітайская мадэль можа стаць глабальнай. Нягледзячы на эканамічны крыйзіс, Кітай пачаў пашыраць ідэйны ўплыў на краіны Трэцяга свету.

Мова перш за ёсё пра ваяж прэзідэнта КНР Ху Цзінътао, які ён зрабіў у лютым па краінах Афрыкі. Яго турне можна параўнаць з візітам Дзеда Мароза. Кожнай краіне, якая ляжала на шляху турне, нешта перапала. Сенегал атрымаў 99 мільёнаў долараў у якасці разавай дапамогі. Кіраўніцтву Малі кітайцы пабудавалі пабудаваць новыя мост, шпіталь і прэзідэнцкі палац. Маўрытаніі выдалі крэдыт у 250 мільёнаў долараў на будаўніцтва новага аэропорту. У Танзаніі кітайцамі будзе пабудаваны новы стадыён, да таго ж краіна атрымае 22 мільёна долараў.

Такая палітыка кідання грашыма можа здавацца дзіўнай. Тым больш, што згаданыя краіны цяжка аднесці да краёў, багатых на карысныя выкапні. Сакрэт у тым, што Пекін цяпер зацікаўлены не толькі ў рэурсах. Лідэры кітайскай кампартыі маць пра экспарт і распаўсюджанне сваёй эканамічнай і палітычнай мадэлі. «Стратэгія гарманічнага мірнага развіцця» — так называюць мадэль самі кітайскія місіянеры. Пры гэтым ім не важная арганізацыйная структура або ідэйныя забабоны кіруючай наменклатурнай эліты. Гэта можа быць як партыя, так і звычайны клан або вайсковая хунта.

У краінах Захаду падобная мадэль была б успрынітая са скепсісам. Аднак у Афрыцы і Лацінскай Амерыцы яна выклікае зацікаўленасць. Сакрэт фокусу вельмі просты: у адрозненні ад заходніх краін, якія ў абмен на дапамогу патрабуюць структурных і дэмакратычных рэформаў, Пекін ніякіх умоў не ставіць. Адразу прапануе эканамічнае супрацоўніцтва, кре́диты і культурны абмен.

На ціперашні момант у 78 краінах свету дзеянічае 295 Інстытутаў Канфуцыя (аналаг Інстытута Гётэ або Французскіх цэнтраў). Акрамя папулярызацыі кітайскай культуры яны дапамагаюць студэнтам атрымаць стыпендыі на навучанне ў кітайскіх ВНУ.

Такая палітыка прыносіць Кітаю вялікія дыпламатычныя дывідэнды. Краіны Трэцяга свету ў выпадку канфлікта будуть звяртася да КНР як да пасярэдніка ў перамовах.

Аднак самі кітайскія чыноўнікі прызнаюць, што эканоміка і адукацыя — рэчы, хачі і важныя, аднак галоўную ролю ў пашырэнні інтэрэсу да кітайскага рэжыму павінна адыграць прапаганда. «Сёння мы знаходзімся напярэдадні глабальнай кітайскай піяр-інтэрвенцыі. Яе мэта — зрабіць альтэрнатыву заходнім медыям, перш за ёсё ў краінах Поўдня», — лічаць у Кітаі.

Кітайская афіцыйная агенцтва «Сінхуа» вядзе праграмы на сямі мовах. Як лічаць спецыялісты, хутка кампанія будзе мець карэспандэнта ў кожнай краіне свету.

Презідэнт КНР разам з прэзідэнтам Танзаніі. 15 лютага 2009

Ху Цзінътао вітаюць у Сінегале. 14 лютага 2009

Кітайскі прэзідэнт прэм'ер-міністр Маўрытаніі. 16 лютага 2009

Штогод яе штат павялічваецца на 180 журналістаў. У гэтым годзе дзяржаўнае тэлебачанне Кітаю пачне трансляцыі на рускай і арабскай мовах. З мая ў Пекіне пачне выходзіць ужо трэцяя англоўская газета. Нарэшце, плацінава заснаванне глабальнага кітайскага тэлебачання кішталту арабскай «Аль-Джазіры».

Прапаганда кітайскага шляху — справа не танная. Называеца лічба — 6 мільярдаў долараў у год. Для парыўнання: бюджет іншага глобальнага каналу — «Al-Arabia» — усяго 300 мільёнаў долараў на год. А арабская секцыя BBC атрымлівае толькі 50 мільёнаў долараў.

Аднак трэба ўлічыць, што Кітай — самы вялікі ў свеце ўладальнік амерыканскай валюты і можа сябе дазволіць інвестицыі ў палітычную рэклamu.

Між тым гэты год будзе тэстувым для кітайскіх піяршчыкаў. Так склалася, што на 2009 год выпадаюць тры не вельмі прыемныя для афіцыйнага Пекіну юбілеі. 50 гадоў заходу Тыбету, 20 гадоў падаўлення студэнцікі

ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

БАДО РАМЕЛАЎ

Лідэр выбарчага спіску Левай партыі ў нямецкай зямлі Турынгія, дзе хутка адбудуцца мясцовыя выбары, стаў героям СМІ дзякуючы словам: «ГДР нельга лічыць неправавой дзяржавай». Пры гэтым Рамелаў таксама падкрэсліў, што ГДР была «таксама дзяржавай сацыяльнай справядлівасці». На яго думку, казаць, што ў ГДР панаваў не закон, а камуністы, «значыць пакрыўдзіць 16 мільёнаў быльых грамадзян ГДР». Натуральна, правыя партыі і былья ахвяры ўсходненямецкай дыктатуры рэагавалі на слова палітыка. Фактычна яны парушаюць правіла палітычнай дыскусіі ў ФРГ. Самае цікавае, аднак, у тым, што Рамелаў паходзіць з Заходнія Германіі і пераехаў у Турынгію толькі ў 1990 годзе. Больш таго, ён выхадзец з сям'і буйнага бізнесмена. У сувязі з гэтым шмат хто разглядае правакацыйныя заявы Бадо як спробу ажывіць настальгічныя настроі быльых грамадзян ГДР, у склад якой уваходзіла Турынгія. Рамелаў не першы раз раздае камплементы ГДР. Раней ён праславіўся сваім каментарам на адрас дрэннай сістэмы школы адукациі ў ФРГ. «Лепшая формула адукациі — гэта школьная сістэма ГДР мінус Марго Хонікіер», — сказаў палітык (Марго Хонікіер — былы міністр адукациі ва Усходнія Германія).

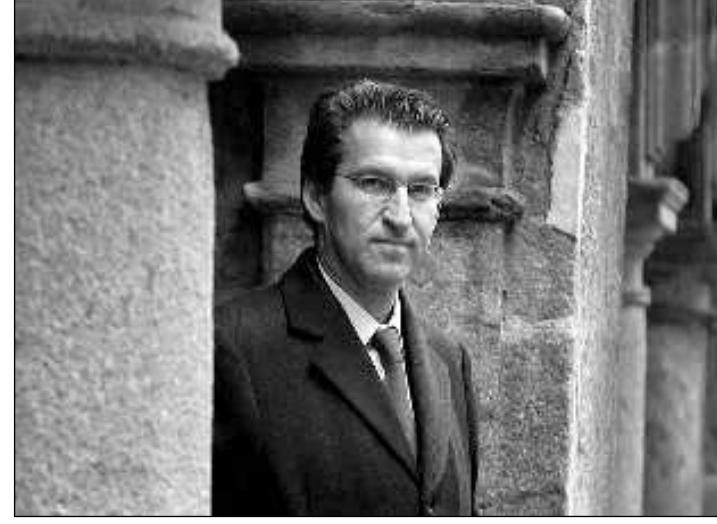

ВІНІ МАНДЭЛА

72-гадовая былая жонка першага презідэнта Паўднёвой Афрыканскай Рэспублікі (ПАР) Нельсона Мандэлы, яшчэ нядыўна лічылася палітычным трупам. Прычына — скандал 2003 года, калі Віні адвінавацілі ў карупцыі. Раней яе нават падазравалі ў выкраданні і забойстве 14-гадовага падлетка. Пасля гэтага Віні разышлася з мужам і сышла з палітыкі. І раптам цудоўнае вяртанне. Былая жонка Мандэлы будзе ў топе выбарчага спіску партыі Афрыканскі нацыянальны кангрэс (ANC) на выбарах, якія адбудуцца 22 красавіка. На першым месцы ў спісе — старшыня партыі, на другім — цяперашні презідэнт ПАР, а на пятym — Віні ўласнай персанай. На думку большасці аналітыкаў, такое высокое месца ў спісе гарантует Віні не толькі мандат, але і партфель міністра. Адзін з экспертаў лічыць, што вяртанне Віні ў палітыку звязана з яе вялікай папулярнасцю сярод гарадской бедноты. У часы апартэіду Віні была культавай фігурай супраціву. У сваю чаргу працоўнікі ANC назвалі з'яўленне ў спісе Віні Мандэлы «амаральным учынкам».

АЛЬБЕРТА НУНЬЕС ФЕЙХОА

Старшыня кансерватыўнай Народнай партыі ў іспанскай вобласці Галісія зрабіў нешта незвычайнае. Ягоная структура атрымала на выбарах у рэгіянальны парламент абсолютную перамогу. Кансерватары атрымалі 39 мандату, у той час як іх канкурэнты-сацыялісты — толькі 24. Яшчэ 12 мандату маюць галісійскія нацыяналісты. Перамога Фейхоа цікавая тым, што Народная партыя цяпер перажывае кепскія часы. Шмат яе функцыянеры адвінавачаныя ў сістэмным раскрыданні мясцовых бюджетаў. Шмат хто лічыць, што скандал быў замоўлены сацыялістамі, якія фармуюць цэнтральны ўрад, з мэтай дыскрэдытаўнай канкуренціі напярэдадні выбараў. Так ці інакш, Альберта даказаў, што нават у тых умовах можна перамагаць. Такім чынам, Галісія зноў вяртаеца ў руکі кансерватараў. У прынцыпе гэта пасуе мясцовай палітычнай традыцыі. З Галісіі паходзіць такі вядомы аўтарытарны палітык, як Франсіска Франка. Тут таксама знаходзяцца гістарычная радзіма сям'і Фідэля і Рауля Кастра.

ШЛЯХ ДА СЯБЕ...

чайных паўнамоцтваў, як ВЧК.) Наўрад і ці хто быў тады здольны сасніць чалавечы кошт будучай калектывізацыі, будоўляў сацыялізму, папрача-працоўных лагераў, брацкіх магіл і бязвесных лёсай.

Южык лічыў аваўязкам служыцца і выгодаў аніякіх не меў і не шукаў. Нядоўга фанабэрыйся Павел Тамашавіч у галіфе і скуронай куртыцы з рэвалюцыйным маўзерам. Не спакусіўся кар'ерай у «органах». Рознае можна меркаваць. І што характарам не сышоўся з тамтэйшымі рускімі калегамі ў разуменні такіх паняццяў, як «закон», «равалюцыйная неабходнасць», «спагада». А можа папросту на ўласныя вочы ўбачыў джына рэвалюцыі, выпушчанага з бутэлькі, і тады расчараўваўся ў чарговай сацыяльнай утопіі? Хто ведае... Вядома іншае — ён трывалій Радзімай. Спрайна адзначаў пасведчанне на рээвакуацыю ў мясцовым бежанскім камітэце.

Дамоў! Мо па ўсталяванні польска-савецкай мяжы, а мо і раней. Радзіма ж не вызначающа абліччам пануючага рэжыму. Яна праста Радзіма.

Да сваёй беларушчыны

Было яму ўжо пад пяцьдзесят, трэба было асталёўвацца, мець грунт пад ногамі, не сядзець жа на шыпі племянінка. З Вётхава рушыў Южык да Вільні. Спрабаваў наладзіць контакты з Рускімі домамі. Але ў польскай Вільні, відаць, рускія — і караніны, і нядачуні ўцекачы з бальшавіцкай Расіі — пачуваліся пісіхалагічна не надта камфортна, а таму паводзілі сябе часам не дужа добразычліва. Но таму, ці яшчэ з якой прычыны, у Паўла Южыка з імі не заладзілася.

Неспадзянкай сталася запрашэнне ў кастрычніку 1923 года на выкладанне малявання ў Віленскай беларускай гімназіі. Гэта «кузня беларускага духу» ад часоў свайго заснавання славілася дабратворнай атмасферай, самавітым падкалектывам, здольным упрыгожыць любую навучальную ўстанову.

Не варта шмат казаць, як часам міжволына, у прыватных гаворках і дзелавым кантактаванні, на спеўных вечарынах, праз іншыя гімназічныя імпрэзы дабіраў Павел Южык сваю беларушчыну. Як насыгчалісь новымі ведамі і разуменнем з быццам бы звычайных кніжак-падручнікаў, зборнікаў вершаў, календараў-гадавікоў, разнастайных перыёдышак, на якія так багаты быў заходнебеларускі друк. Імаверна, што моцнае ўражанне на яго зрабіла «Геаграфія Беларусі» Аркадзя Смоліча, які і сам не так даўно працаваў у ВБГ. Праз гэтую кнігу-падручнік, вартую не аднаго фалінта, Южык дазнаўся і пачаў усведамляць пісіхалогію народа і асаблівасць беларускага светаўспримання, увачавідкі ўбачыў, як краявід упłyvaе на станаўленне асобы. Здавалася, зразумеў сябе, уласны характар і беларускі свет увогуле. Ён нібы фізічна адчуў глебу пад ногамі. За гады працы ў ВБГ спаквала ўтрунтаў падмурак для ўласнай душы. У свае амаль 50 гадоў пачаў

П. Южык. Сваячка

П. Южык. Юнацтва

Павел Тамашавіч засвойваў літаратурную беларускую мову і, відаць, трошкі яшчэ саромеючыся, намагаўся выкарыстоўваць яе ў побыцце. «...Нават паспрабаваў напісаць пазмку па-беларуску аблёсе дзяцей вёскі ў горадзе» (А. Ліс). У Беларускай віленскай гімназіі ён, пэўна, канчаткова ўсвядоміў, што ён не рускі, але яшчэ і не беларус.

Пачуваўся тутэйшим. Раз-праз, узяўшы кіёк у руку ды прыхапіўшы эпіоднік, выпраўляўся на ўскрайкі горада ў Новую Вілейку, ці на ўзгоркі «польскай Швейцарыі» — ваколіцы Нова-Вільні, маляваць. Апынуўшыся сам на сам з нерукаворнай прыгажосцю натуры, усё болей і болей прагненуў увасобіць на палатне ўесь

неразменны на медзякі мітусні і «значных лёсавызначальных падзеяў» свет.

Істотныі былі «гімназіальныя» часы ў жыцці мастака і настаўніка, струменілі яны павольна, але не без шурпатасцяў. Непасрэднасць і натуральнасць падлеткаў, іх праға да ведаў цешылі і бадзёрылі. Але іх «юнацкі максімалізм», а яшчэ больш зачараўваны позірк у бок камуністычнага Усходу, які ён пабачыў на ўласныя вочы, а мо і «абблёксся», змушалі трymацца трошачкі ў баку.

Не ў хайрусе, але засяроджана і самастойна рабіў ён што мог. Рэальна. Ніколі не адмаўляў аднавяскуюцам у дапамозе па контактах з адвакатамі, дапамагаў рыхтаваць судовыя скаргі па спрэчных пытаннях. Вяскоўцы ж ставіліся да «Тамашавіча» адпаведна. З павагай, хоць і не ўлягаў ён, што дзвіла суседзя-сляянаў, у гаспадарчыя клопаты, усё болей маляваў і настаўнічай.

Ба ўсіх ягоных жыццёвых заходах чулася, што хоць і не атаясмліваў, то ставіў побач і ўпоравень такія паняцці, як асвета і свядомасць. Кім, як не «тутэйшым», быў яго бацька, селянін-садоўнік, які называлі травінкі-бліпінкі, кожнай кветачкі ведаў, як гучыць яна на лаціне? Ды хіба толькі назоў ведаў? Павел Южык ішоў далей.

Адчуванне знітаванасці асветы з нацыянальнай свядомасцю не пакідалі, відаць, яго не толькі ў ВБГ, а і пазней, падчас настаўніцтва ў Віленскай духоўнай семінарыі, да 27 кастрычніка 1930 года. Неўзабаве 13 лістапада таго ж года Южык атрымаў ліст з Варшавы, з міністэрства асветы «ўсувязі з атрыманнем пенсіі».

«Мілыя вобразы роднага краю»

Відаць, тады, на пачатку 1931 года і перабраўся разам з маладой, «гарадской» жонкай — Марыяй Аляксееўнай на сталае жыццё ў Вётхай. Пабудаваў прасторны дом на моцным падмураку з пакем-майстэрнай і вялікімі вокнамі, што глядзелі на таямнічэ-зменліві лес. Пасадзіў «англійскую» (блакітную) елку перад домам, але да працы на спадчынным лагіку зямлі так і не прыгарнуўся. Аддаў у арэнду аднавяскуюцу, а сам жыў на сціплыя пенсіён і працягваў маляваць, ішоў да свайго небакраю, не пакутуючы ад «адсүтнасці творчай атмасфэры». Партрэты аднавяскуюца і сваякоў, быльых вучняў, а асабліва краявіды разыходзіліся па акрузе.

Краявіды някідкія, абагульненныя, выразна лаканічныя ў кампазіцыйнай будове і колеравым рашэнні, нават аскетычныя. Іншыя з іх, з добрым адчуваннем перспектывы, насычаныя паветрам, дэталёва-падрабязныя, са складаным колеравым гучаннем, багатыя на разнастайныя цені і рэфлексы. «Родныя вобразы роднага краю» — ваколіцы Вётхава і Залесся былі часткай яго існаванія, а ён, у сваю чаргу, мусіць адчуваць сябе неад'емнай часцінкай гэтай натуры. Шчасцем гэтай еднасці ён дзяліўся з усімі.

Бачыў прыгажосць натуры, вычуваў яе ў сваёй душы, пісаў усё новыя і новыя творы. Пісаў усё. Ад мройлівага ранішняга золку (дзяцінства — прадвесня), да згасаючых прамянёў (ці водбліску) самотнай восені. Да сталясці, да надыходзячай неспазнанасці казачнага пераўасаблення краявіду ў зіму. У цнатліве чисты подых белага колеру, якім быў захоплены ўсё жыццё.

«Карткі» (краявіды), як іх і называлі, не толькі хораша і настраёва перадавалі партрэтнае падабенства «роднага кута» ці якога яго аскепіка. Бязмежная, як сама натура, нізка яго не атрыбутаваных і не датаваных краявідаў перадавала разныя поры году, станы, настроі і нюансы прыроды і ўласцівасці замкнёнае каляндарнае кола.

Зразумела, што «карткі» гэтыя, блізкія душы і зразумельныя чалавекам зямлі, знаходзілі ў іх непасрэдна шырэй эмацыйны водгук.

Старажылы і суродзічы Паўла Тамашавіча згадваюць і доўгачаканыя, але заўжды раптоўныя святы вынасу іконы з яго дома. Майстэрні (у перадваенных гадах Южык шмат пісаў абразоў для навакольных цэркваў). Аслабіла ж дбаў пра старажытную, ад XVI стагоддзя, Залескую царкву, якую спалілі ў сярэдзіне 60-х XX стагоддзя, дзе ягоныя абрэзы сустэлі з іканапіснымі дарункамі князёў Агінскіх.

Сыход

Ад верасня 1939 года жыццё душы зняжалі кавалі. Наўрадці Южык зразумеў гэта, хутчэй адчуў душу. Вакол загучалі новыя песні і лозунгі, пайсюдна адбываўся народніцтві народніцтва, утвараліся сельсаветы, фарміраваліся атрады «Рабочай гвардыі». Дзялілі зямлю. Пачыналі карчаваць эксплуататарскі элемент.

Балочка, відаць, адгукаўся вадаспад падзеяў у чулікай душы не маладога ўжо мастака. Не выключана, што і самому прыйшлося «паспавядзіцца» ў другі палове сакавіка 1940 года перад кампетэнтнымі органамі. Лозунг новай улады: «Кто не работает, тот не ест». И мусіў пенсіянер Южык выкладаць маляванне ў Залескай школе.

З 1 кастрычніка 1941 года Паўел Южык настаўнічае не толькі ў Залескай, але і ў народнай школе ў Сіньках, але ўжо з іншай прычыны, пра што сведчыць даведка, выдадзеная Маладзечанскім раённым аддзелам народнай асветы 5 красавіка 1943 года. «Не дзеля большага кавалка хлеба... заробак настаўніцкі быў сціплы, ледзь не сімвалічны... быў клопат, каб дзеци ў час ваеннага ліхалецця не заставаліся без школы, не дзічэлі» (А. Ліс).

Усё мачней і мачней грукатала на Усходзе. Але аператы «Багратыён» Павел Южык не дачакаўся, 16 сакавіка 1944 года завяршыў сваю зямнія справы і пайшоў з гэтага жыцця да свайго небакраю.

Крыхі Божа каму нават уяўіць крик болю і адчуаць Марыяй Аляксееўнай, «гарадской паненкі», над неспакрытыкамі якой вяскоўцы незласліва кілі... Хавалі мастака, настаўніка, сапрэднага вясковага інтэлігента, свайго «Тамашавіча» ўсім Вётхава. З не-пакрытымі галовамі ішлі сляяне, вучны — быўшы і тагачасны.

Больш чым з пайстагоддзя таго распачалася вяртанне да нас спадчыны мастака. Не надта шпаркае і далёка яшчэ не завершана.

► ЦІКАВА

САНКТУАРЫ СВ. МІКАЛАЯ І МЕМАРЫЯЛ БОНЫ СФОРЦА, ПОЛЬСКАЙ КАРАЛЕВЫ І ВЯЛІКАЙ ЛІТОЎСКАЙ КНЯГІНІ

Аляксей ХАДЫКА

1 сакавіка 2009 года ў паўднёвай італьянскім горадзе Бары, сталіцы правінцыі Апулія, адбылася ўрачыстая цырымонія перадачы Расіі гасцявога двара і праваслаўнай царквы св. Мікалая, якія месцца побач са старажытнай каталіцкай базілікай у горадзе гэтага святога, дзе з XI стагоддзя спачываюць яго рэліквіі, перанесенныя з Міраў Лікійскіх. Перадаючы інфармацыю пра падзеі ў Бары, беларускія СМИ не паведамілі, аднак, што комплекс вялікай каталіцкай базілікі св. Мікалая гістарычна звязаны з нашай краінай значна даўней.

Мэрыя Бары атрымала кампенсацыю ў 13 мільёнаў еўра і казармы «Рассані» ў цэнтры горада для перамяшчэння офісаў з бывшага двара. У 1937 годзе ён быў выкуплены італьянскай адміністрацыяй, калі руская царква не мела сродкаў утрымліваць уласнасць у Італіі. Сёння часы мяняюцца. Сімвалічны жэст прыхільна ўспрыніты ў Расіі і на каталіцкім Захадзе. Для адных ён — знак адраджэння РПЦ, для других — права міратворчага экumenічнага руху.

Італьянскі прэзідэнт Джорджо Неапалітана, калі віншаваў у Бары расійскую католіку Дзмітрыя Мядведзеў і перадаваў яму залатыя ключы ад двара, называў падзею «праявай талерантнасці перад тварам фундаменталізму, які пагражае запаланіць цывілізаціі свет». Мэр Бары Мікеле Эміліяна параўнаў свой горад з «брамай на Усход» і выказаў спадзіванне, што падзея будзе ўспрынітая як праіва любові да «рускіх братоў».

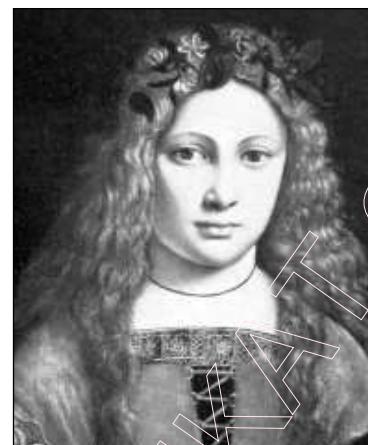
Расійская рэзідэнцыя была пабудавана ў 1910—1913 гадах Аляксеем Шчусевым, у далейшым знаным савецкім архітэктурам, аўтарам праекта музея Леніна, гасцініцы «Масква», будынка НКУС і Казанская вакзала ў Маскве ды іншых помнікаў новай атэістычнай эпохі Расіі. За што атрымаў чатыры Сталінскія прэміі — іронія лёсу.

Авантура XI стагоддзя

Узгадкі пра сувязі комплексу вялікай каталіцкай базілікі св. Мікалая з нашай краінай пачнём з далёкай гісторыі. Прыйгданы яшчэ Гарацыем і Тацытам, горад Бары наноў усплыў на старонках гісторыі пасля панавання сарацынаў (841—871), калі ім авалодалі

Алтар св. Мікалая

Бона ў маладосці

візантыйцы, зрабіўшы ў 968 годзе рэзідэнцыяй каталіана, імператарскага намесніка Лангбардскай акругі, гэта значыць Паўднёвой Італіі. Але поўдзень Італіі ў 1070-я гады апанавалі нарманскія наёмнікі, і месцам сваёй рэзідэнцыі выбралі Салерна.

Так Бары, найбагацейшы горад рэгіёна і цэнтр гандлю, апнуўся перад пагрозай заняпаду. Гандлёвая алігархія горада пасля гэтага знайшла выратаванне ў здзяйсненні авантурнага плану, тыповага для духу эпохі. У 1087 годзе троі караблі з Бары, наладаваныя зернем іншай прадукцыяй сельскай гаспадаркі, накіраваліся звычыльным маршрутам у Сірію, і, закупіўшы там усходнюю тканіны, рушылі ўздоўж узбрэжжа Малой Азіі, каб спыніцца бліз Міраў Лікійскіх. У гэтых мясцінах, праслаўленых св. Мікалаем, дзе ў царкве спачываў яго мошчы, у XI стагоддзі з'яўлялася ўсё больш тур. Тому можна было меркаваць, што загадзя спланавана камандай караблёў дзэрзкае выкраданне з царкоўнай грабніцы яго парашткую хрысціянскі свет успрымме як выратаванне ад няверных. А Бары займее сваёго патрона, падобна як Венецыя — святога Марка.

Так і адбылося. Ужо ў 1087—1089 гадах для размяшчэння святых мошчаш завяршылася ўзвядзенне крыпты з прастолам, якім кіраваў абац Бенедыктынскага кляштара, а пазней арцыбіскуп Ілія, выкарыстаўшы пры гэтым для будучай

базілікі перарабудаваныя рэшткі бывшага палаца візантыйскага каталіана. Таму формы вялізной раманская царквы асіметрычныя, а ў скультптурным дэкоры прысутнічаюць свецкія матывы — выявы быкоў і сфинксаў. А крыпта св. Мікалая, мяркуючы па візантыйскай форме капітэляў калон з кветкава-раслінным дэкорам, першасна служыла залай палаца каталіана. Гэта ж Італія, дзе часам культурныя слаі розных эпох папросту накладаюцца адзін на другі.

Бона — жонка Жыгімonta

А чарговым дадаткам, які звязаў далёкі італьянскі горад з нашай краінай непарыўнымі сувязямі гісторыі, было размяшчэнне ў галоўным алтары базілікі ў 1593 годзе скультптурнага надмагілля вялікай княгіні літоўскай і польской каралевы Боны Сфорца, якая памерла ў Бары ў 1558 годзе.

Будучая ўладарка Польшчы і Літвы нарадзілася 515 год таму, 2 лютага 1494 года ў сям'і міланскага герцага Джан Галеаца Сфорца і Ізабеллы Арагонскай, дачкі неапалітанскага караля. А ў 1518 годзе, воляю дынастычных раскладаў, што мусілі зблізіцца палітычныя пазіцыі Ягайлівічаў і Габсбургаў, і па рэкамендацыі Уладзіслава Ягайлівіча, караля Чэхіі і Венгрый, зрабілася другой жонкай яго аўдадавлага малодшага брата Жыгімonta Старога. Партыя з палітычнага

Мемарыял Боны Сфорца

гледзішча для Жыгімonta была не надта выгадная, але падсалоджаная 200 000 залатых венгерскіх дукатаў прыданага і тым, што 50-гадовы кароль ажаніўся з прыгожай (хыці і невысокага росту) і добра адукаванай 24-гадовай дзяўчынай.

Але нельга не памятаць, што якраз яе памкненні навесці парадак з пункту гледжання пануючай дынастыі наўпраст ці ўскосна выліціся ў цэлы шэраг прагрэсіўных пераменаў. Пачынаючы з дзяржаўных маёнткаў, палешыліся спосабы землекарыстання (з меттіраціяй і больш дасканальным севазваротам). Зерне, лён і каноплі пачалі вырошчваць для продажу за мяжой, што хутка вывела ВКЛ на становішча адной з лепшых экспартна-арыентаваных гаспадарак кантынента. Апошняму паспрыяла «валочная памера», пераход на падаткаабкладанне не з асобнай гаспадаркі, а з адзінкі памеру зямлі, валокі (21,36 га).

«Памера» здзейснілася канчаткова ў 1557 годзе, на наступны год пасля ад'езду Боны назаду ў Італію. Варта прыгадаць і першую кадыфікацыю права ВКЛ у выглядзе Статута 1529 года.

Працяг у наступным нумары

► АБ'ЯВА Літаратурныя сустрэчы на сядзібе ТБМ

**17 сакавіка
Сустрэча з пісьменнікам
Васілем Якавенкам**

Тэма: размова аб падрыхтоўцы 2-га выдання трэлогіі «Пакутны век» Презентацыя новай кнігі аўтара «Нячывелле»
Пачатак а 18 гадзіне
Уваход вольны
(Мінск, вул. Румянцева, 13)